

Notat

Dato: 01.11.2010

Til: Terje Wivestad, miljøvern avdelingen, Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Fra: Kjell Sandaas, *Naturfaglige konsulenttenester*

Elvemusling i Rausjøbekken, Børtervassdraget Enebakk kommune, Akershus fylke Tiltak 2010-2011

I handlingsplanen for elvemusling (Direktoratet for naturforvaltning 2006) er målet for arbeidet med forvaltning av elvemuslingen i et langsiktig perspektiv at den skal finnes i livskraftige populasjoner i hele Norge. I denne sammenheng er det viktig å identifisere årsakene til bestandsnedgangen som ofte vises i sviktende rekruttering (høy dødelighet i de første leveår). Gjennom handlingsplanen er det gitt midler til å gjennomføre tiltak for å styrke elvemuslingen lokalt og nasjonalt. For Oslo og Akershus er et av tiltakene som støttes å følge opp anbefalingene i rapporten *Elvemusling *Margaritifera margaritifera** i Børtervassdraget, Enebakk kommune, Akershus fylke, 2009 (i trykken) av Kjell Sandaas, Jørn Enerud og Terje Wivestad (Sandaas m.fl. 2010)

Faglig verneverdi (Sandaas m. fl. 2010)

Det er viktig i forvaltningssammenheng å kunne angi faglig verneverdi av en bestand, samt å kunne prioritere mellom ulike forhold. HENRIKSON M. FL. (1997) har utviklet en metode for å kunne vurdere den faglige verneverdien knyttet til en bestand av elvemusling. Samme metode anbefales brukt i Norge (LARSEN 1997). Med utgangspunkt i en samlet poengsum for de 6 kriteriene som inngår i metoden, inndeles elvemuslingbestandene i 3 klasser etter faglig verneverdi som vist i tabell 2 nedenfor.

Tabell 2. *Klassifisering av elvemuslingbestander etter HENRIKSON M.FL. (1997).*

Klasse	Beskrivelse	Poeng
1	Verneverdig	1-7
2	Meget verneverdig	8-17
3	Svært verneverdig	18-36

Klassifiseringen bygger på er sett med 6 kriterier som hver har en poengskala (tabell 3 nedenfor). Samlet poengsum henfører bestanden til en av de tre klassene i tabell 4.

Tabell: 3. Kriterier og poengsetting for bedømmelse av en muslingbestands verneverdi.

Kriterier og poengskala		1	2	3	4	5	6
1	Bestand i tusentall	<5	5-10	11-50	51-100	101-200	>200
2	Gjennomsnittstetthet (antall/m ²)	<2	2,1-4	4,1-6	6,1-8	8,1-10	>10
3	Lengdeutstrekning (km)	<2	2,1-4	4,1-6	6,1-8	8,1-10	>10
4	Minste musling funnet (mm)	>50	41-50	31-40	21-30	11-20	≤10
5	Andel muslinger < 20 mm (%)	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	>10
6	Andel muslinger < 50 mm (%)	1-2	6-10	11-15	16-20	21-25	>25

Nedenfor er de to bekkenes forekomster, slik de er dokumentert i denne rapporten, vurdert etter denne metoden.

Tabell: 4. Verdisetting av Mosjøbekkens og Raudsjøbekkens bestand av elvemusling 2005 basert på en svensk modell av HENRIKSON M.FL. (1997).

Kriterier	1	2	3	4	5	6	Sum
Lokalitet							
Mosjøbekken	1	1	1	2	0	2	7
Raudsjøbekken*	1	1	1	3	0	3	9

*Verdisetting endret etter nye funn i 2009.

Etter ny undersøkelse i 2009 rykker Rausjøbekken opp i klasse 2 Meget verneverdig. Mosjøbekken har uendret poengsummer som tilsvarer klasse "1 Verneverdig". Bestandene er svært små, men de eneste kjente fra området. Slik sett har de en høyere verdi enn modellen uttrykker. At Mosjøbekken med sine 14 muslinger får så høy poengsum skyldes at bestandene er så små at modellen ikke passer helt. Raudsjøbekken er klart viktigst pga rekruttering, antall, bekkens lengde, gode ørretbestand og egnet substrat.

Vi foreslår konkrete tiltak som forvaltningsmyndigheten bør ta stilling til (Rausjøbekken):

- Samarbeid mellom Friluftsetaten og fylkesmannen med sikte på å oppnå et mer naturlig flomregime, redusert næringstilførsel og tråkk fra beitedyra, redusert utslipp fra boliger og hytter oppstrøms, overvåking og tiltak mot beverens påvirkning av Rausjøbekken.

Ny dam er bygget, se på vannføring ifht tidligere – særlig minstevannføring sommer og vinter. Dyr på beite bør gjerdes inne slik at de ikke trækker i bekken og slik at avrenning fra beite blir redusert. Utslipp fra boliger og hytter undersøkes. Beverens dammer i bekken fører til sterk nedslamming av bunnssubstratet, noe som er svært uheldig for muslingen – spesielt når bekken er regulert (manglende spyleflommer).

- Samarbeide mellom Friluftsetaten, OFAs lag og fylkesmannen om opprydding av søppel og skrot.

Viktig at OFAs lag ikke lager til renner og dammer med mer med hensyn til ørretens vandring og gyting pga skader (spesielt knusing) på elvemuslingen – gode (eller dårlige) eksempler fra Gørjabekken i Nordmarka.

Opprydding i selve bekkeløpet må begrenses til noen områder pga fare for skade på muslingene ved mye tråkk i bekken.

- *Skallanalyse av muslingenes alder og vekst.*

Det er ønskelig å få en analyse av muslingenes historie for å se om vi kan identifisere faktorer som har påvirket negativt, eksempelvis forsuring.

Tillegg:

Tetthetsberegning av vertsfisk og infeksjon med muslinglarver bør kartlegges som basisår for overvåking.

Målestokk
1:2583

Rausjøbekken,
Enebakk kommune.

